

تورم حاد و گزارشگری مالی

فاطمه دادبه، سید محمد باقر آبادی

استاندارد حسابداری بین‌المللی شماره‌ی ۲۹ با عنوان گزارشگری مالی در اقتصادهای دارای تورم حاد، الزامات گزارشگری در شرایط تورم حاد را مشخص کرده است. در این استاندارد، شرایط و ویژگی‌های اقتصادهای دارای تورم حاد برای انجام قضاوتی معقولانه تعریف شده است. برخی از این ویژگی‌ها به شرح زیر است:

- در چنین اقتصادهایی بسیاری از مردم ترجیح می‌دهند ثروت خود را به شکل دارایی‌های غیر پولی یا ارزهای نسبتاً باثبات خارجی نگهداری کنند.
 - مردم عموماً مبالغ پولی را نه در شکل پول ملی، بلکه در قالب ارزهای نسبتاً با ثبات خارجی می‌سنجند و قیمت‌ها نیز به آن ارز اعلام می‌شوند.
 - خرید و فروش‌های نسبی به گونه‌ای انجام می‌شود که بتواند زیان مورد انتظار در قدرت خرید را حتی برای دوره‌های زمانی کوتاه، جبران کند.
 - نرخ‌های بهره، دستمزدها و قیمت‌ها به شاخص قیمت‌ها، مرتبط شده است.
 - نرخ تورم انباشته سه سال اخیر، نزدیک، یا بیش از صد درصد است.
- استاندارد حسابداری بین‌المللی شماره‌ی ۲۹ برای صورت‌های مالی از جمله صورت‌های مالی تلفیقی واحدهای اقتصادی که واحد پول جاری، واحد پول اقتصاد با

کلی تغییر می‌یابد. این عوامل می‌توانند تغییرات تکنولوژیکی و یا تغییر در عرضه و تقاضا باشند که سبب افزایش و کاهش قیمت‌ها می‌شود، نیروهای عمومی نیز ممکن است باعث تغییرات در سطح عمومی قیمت‌ها و در نتیجه قدرت کلی خرید پول شوند. بنابراین اقتصاد دارای تورم حاد به اقتصادی گفته می‌شود که دارای نرخ تورم عجیب و افسار گسیخته است. بنابراین نهادهای فعال در این اقتصاد به سختی می‌توانند گزارشی از عملکرد و وضعیت مالی خود براساس ارز رایج در این اقتصاد ارائه دهند؛ زیرا در چنین نرخ افسار گسیخته‌ای که پول، قدرت خرید خود را همواره از دست می‌دهد، مقایسه‌ی معاملات و سایر رویدادهایی که در زمان‌های مختلف رخ داده‌اند؛ ولی در یک دوره گزارش می‌شوند گمراه کننده است. طبق تعریف ارائه شده در استاندارد حسابداری بین‌المللی شماره‌ی ۲۹ (IAS 29) «در اقتصاد با تورم حاد، گزارشگری نتایج عملیات و وضعیت مالی بر اساس واحد پول محلی، بدون تجدید ارائه مفید نیست. پول، قدرت خرید را با سرعتی از دست می‌دهد که مقایسه مبالغ مربوط به معاملات و سایر رویدادهایی که در زمان‌های مختلف، حتی در همان دوره حسابداری، واقع شده‌اند، گمراه کننده می‌باشند.»

تورم حاد زمانی رخ می‌دهد که کشوری افزایش سریع، پرشتاب و غیر قابل توقف نرخ

تورم را تجربه می‌کند. در واقع، سطح عمومی قیمت‌ها در اقتصاد به سرعت افزایش می‌یابد و ارزش واقعی ارز رایج با همان سرعت کاهش می‌یابد؛ در حالی که ارزش واقعی اقلام مشخص اقتصاد در ارتباط با یکدیگر ثابت است و سایر ارزهای خارجی در شرایط نسبتاً پایدار قرار دارند.

تفاوت تورم با تورم حاد از لحاظ تکنیکی یک چیز است. برخلاف تورم عادی که به صورت خزنده و نامحسوس است و شاید تنها با مطالعه‌ی قیمت‌های گذشته متوجه آن شویم، در تورم حاد شاهد افزایش سریع و دنباله‌دار در عرضه پول و هزینه کالاها هستیم.

ثبات و دوام شرایط اقتصادی، طبیعی و سیاسی نقش بسیار مهمی در توسعه و رشد کشورها دارد. کشورهای دارای اقتصاد پایدار همواره مقصدی هستند که سرمایه‌گذاران از سراسر جهان ترجیح می‌دهند در آن سرمایه‌گذاری کنند و رشد ثروت خود را با رشد این کشورها همراه نمایند.

همان‌طور که می‌دانیم، قیمت در طول زمان به دلیل تفاوت در عوامل خاص و یا

دارا بوده است و شاید بتوان گفت ارایه‌ی صورت‌های مالی مبتنی بر استاندارد تورم حاد می‌تواند شامل حال ایران نیز گردد. در بررسی‌ای که موسسه‌ی PWC در سال ۲۰۱۵ انجام داده، تشریح کرده است که با توجه به الزامات بند ۴ استاندارد حسابداری بین‌المللی ۲۹ بایستی استفاده از استاندارد از آغاز دوره‌ای که تورم حاد در آن شناسایی شده است، به کار گرفته شود. بر اساس داده‌های آماری صندوق بین‌المللی پول ایران از جمله کشورهایی است که تورم حاد در سال ۲۰۱۵ در آن متوقف شده است. نرخ تورم از ۴۱٪ در سال ۲۰۱۲ به ۲۰٪، ۱۶٪ و ۱۴٪ به ترتیب در سال‌های ۲۰۱۳، ۲۰۱۴ و ۲۰۱۵ کاهش یافته است. نرخ تورم انباشته سه ساله در سال ۲۰۱۵ زیر ۱۰۰٪ بوده است. ولیکن با توجه به افزایش ناگهانی تورم در سال جاری و افزایش افسار گسیخته نرخ ارز و به تبع آن شاخص عمومی قیمت‌ها به نظر می‌رسد، شرکت‌های ایرانی امسال مشمول استفاده از استاندارد حسابداری تورمی می‌باشند و شاید بهتر باشد الزامات گزارشگری تورم حاد را لحاظ نمایند. احتمال می‌رود این موضوع توسط صندوق بین‌المللی پول نیز در سال جاری گوشزد گردد. این در حالی است که استاندارد حسابداری مربوط به تورم حاد تاکنون تصویب نشده است و با توجه به این که اقتصاد ایران اقتصادی است که کنترل تورم در آن با مشکلات بسیاری همراه است و بعد از هر دوره خروج از تورم مجدد وارد دوره تورمی می‌شود لحاظ کردن این موضوع در صورت‌های مالی و نیز مطالعات اقتصادی حائز اهمیت است. ضمن این که شرکت‌هایی که طبق الزام بورس می‌بایست بر اساس استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی اقدام به تهیه و ارائه‌ی صورت‌های مالی نمایند، در معرض الزامات استاندارد بین‌المللی حسابداری شماره‌ی ۲۹ (IAS 29) قرار خواهند گرفت و لذا پیش‌بینی اقدامات لازم از این بابت ضروری به نظر می‌رسد. ■

استانداردی در ایران ترجمه و یا تصویب نشده است). همچنین عدم دسترسی کامل و واقعی بودن شاخص قیمت‌ها، افزایش بدهی مالیاتی ناشی از تجدید ارزیابی دارایی‌ها، فزونی هزینه‌ی تهیه‌ی اطلاعات مرتبط با حسابداری تورمی بر درآمد آن و موارد دیگر از جمله دلایل عدم استفاده از حسابداری تورمی است. حسابداری تورمی در ایران از اهمیت بسیاری برخوردار است. با وجود عمر طولانی حسابداری تغییر قیمت‌ها در عرصه‌ی جهانی، این مفهوم در ایران از نظر اجرایی و از دید مسایل نظری، کم‌تر مورد توجه قرار گرفته است. با آن که بیش از هفتاد سال از طرح مساله آثار تورم بر حسابداری به طور کلی و بر صورت‌های مالی به طور خاص در جهان می‌گذرد، این مفهوم در ایران کماکان تقریباً ناشناخته و دور مانده است. با توجه به نرخ تورم بالا در ایران در سال‌های اخیر و اعتقادی که اکثریت استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی، تصمیم‌گیران اقتصادی و به ویژه مدیران، به بی‌ثمر بودن نسبی اقلام حسابداری در مقایسه با قیمت‌های روز دارند، در مرکز توجه کافی برای اجرا و بررسی نبوده است.

با توجه به ویژگی‌هایی که در این استاندارد ذکر شده است می‌توان گفت که شاید ایران نیز در سال‌های گذشته برخی از ویژگی‌های شرایط تورم حاد را

تورم حاد است، نیز قابلیت اجرا دارد. همه واحدهای تجاری که با واحدهای پولی در اقتصاد با تورم حاد، گزارشگری می‌کنند باید از این استاندارد استفاده نمایند. یکی از اهداف اولیه‌ی یک سیستم حسابداری، تهیه‌ی اطلاعاتی مربوط، به موقع و قابل اتکا برای استفاده‌کنندگان از آن اطلاعات است. مبنای سنتی حسابداری برای تهیه‌ی این اطلاعات، استفاده از ارزش‌های تاریخی است. چرا که این ارزش‌ها هم قابل اتکا هستند و هم قابلیت اثبات دارند. وقتی در کشورهای پیشرفته، تورم باعث ناموزونی در ساختار اقتصاد گردید، متفکران حسابداری و علمای اقتصادی را به فکر یافتن راه چاره انداخت. حسابداران با تهیه و ارائه‌ی راه‌حلی در قالب استانداردهای حسابداری در آمریکا و انگلستان تا حدی باعث شدند تا مشکلات به وجود آمده کاهش یابد. در اقتصاد با تورم حاد، صورت‌های مالی صرف نظر از این که مبتنی بر رویکرد بهای تمام شده تاریخی یا مبتنی بر رویکرد بهای جاری باشد، تنها در صورتی مفید خواهد بود که بر حسب واحد اندازه‌گیری در پایان دوره گزارشگری، بیان شده باشد. یکی از عوامل عدم به‌کارگیری حسابداری تورمی در ایران عدم آشنایی مدیران مالی با حسابداری تورمی و استانداردهای آن است (در این خصوص